

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Останніми роками регіональна політика в Україні потребує соціальної переорієнтації економіки, необхідність якої визначена потребами суспільства та процесами інформатизації. Інформаційне забезпечення соціального управління пронизує всі сфери людського життя, служить провідником усієї інформації, універсальним інструментом її обміну, акумулювання та первинної обробки. Інформація необхідна для всіх етапів соціалізації регіонального управління: від постановки завдань до здійснення заходів соціального контролю, оцінки ефективності прийнятих рішень та їх корекції. Тому без необхідного інформаційного забезпечення немає ефективної конструктивної системи управління процесами соціалізації.

У працях більшості зарубіжних і вітчизняних учених розроблено теоретичні положення й методологічні принципи регіональної економіки і регіональної політики серед яких: О. Дейнека, Л. Позднякова, П. Черномаз, Є. Іванченко, Н. Апаріна, М. Курбатова, Л. Шевченко [1-4] та ін. Питанням підвищення якості інформаційного забезпечення соціальної політики займаються О. Новікова, В. Гавловський, Р. Калюжний, В. Цимбалюк [5, 6] та ін. Однак залишається відкритим ряд завдань, зокрема, слабо досліджені особливості інформаційного забезпечення соціалізації регіонального управління.

Мета статті полягає у виявленні особливостей та проблем інформаційного забезпечення соціалізації регіонального управління.

Регіональні умови обумовлюють соціалізацію, маючи при цьому різну специфіку, залежно від характерних особливостей території, що впливає на стихійну соціалізацію насе-

лення в регіоні та особливості регіонального менеджменту. Про це свідчать відмінності в ціннісних орієнтаціях у сфері трудової діяльності, масових ідеологічних настановах, сімейних відносинах, різних ступенях економічної активності населення, злочинності, якості життя тощо.

Регіональна політика стає більш або менш ефективною, якщо органи управління розв'язують низку таких завдань.

1. Вивчають положення соціалізації, позитивні реалії та тенденції, небезпеки для розвитку дітей, підлітків, юнаків, а також вживають заходів щодо формування соціального потенціалу, коригування, компенсування негативних тенденцій у регіоні.

2. Розробляють комплексні міжвідомчі програми та відомчі підпрограми, визначаючи в них регіональні завдання і цілі, заходи зі створення й удосконалення умов реалізації завдань і цілей соціалізації.

3. Формують управлінські технології, які надають можливість на рівні регіону спрямувати всі сили на вирішення головного завдання, що стоїть перед регіональними органами управління; забезпечують координацію й узгодженість дій між бізнесом і владою.

4. Упроваджують засади соціальної політики. Саме орієнтація соціальної політики держави на:

облік і ефективну реалізацію основних видів соціальної роботи: діагностики; профілактики; нагляду; кореляції; адаптації; реабілітації; забезпечення; страхування; опіки; допомоги; консультування; експертизи; піклування; нововведень та різноманітних форм соціального посередництва тощо;

спрямованість на основні соціальні об'єкти, які потребують соціального захисту, соціальної допомоги та підтримки, такі, як інваліди; безробітні, сім'ї, що мають на утриманні дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків; сім'ї з низьким рівнем доходів; багатодітні сім'ї тощо.

5. Розробляють інноваційні технології з питань соціалізації продуктивних сил регіону, адміністративного інструмента-

рію регіонального управління, бізнесу та загальної ринкової діяльності. Сьогодні на державному, регіональному та суспільному рівні постає потреба в пошуку інноваційних та ефективних технологій для взаємодії і активного просування продуктів та послуг на світові ринки. На перший план виходить конструктивний і відкритий діалог держави з громадянами, облік різних інтересів при формуванні державної та регіональної політики, залучення інноваційних підходів у прийнятті управлінських рішень.

6. Формують стандарти управлінської культури. Регіональні та національні особливості суспільного розвитку обумовлюють динамічність, різноманіття та постійне оновлення моделей управлінської діяльності, які виявляють схильність до трансформації, модифікації залежно від конкретних соціокультурних особливостей. Сучасна управлінська культура носить системний інноваційний та інформаційноємний характер. Разом із тим стандарти щодо її формування невизначені, що уповільнює процеси соціалізації регіонального управління.

7. Поширюють інформаційну культуру. Основним пріоритетом розвитку сучасних високорозвинених країн є інтелектуальний (у тому числі науково-освітній, інформаційний та комунікаційний) потенціал, інформаційна та культура. Держави, що позбавлені такого капіталу автоматично лишаються можливості ефективного розвитку процесів соціалізації регіонального управління. Науково-освітній, інформаційний та інтелектуальний потенціал, на якому тільки й можуть базуватися високі технології нового століття, у всіх сферах життя суспільства неможливо швидко створити, навіть маючи у своєму розпорядженні інші ресурси. Потрібний управлінський механізм, що забезпечить стійке та ефективне функціонування науки, освіти, професійних, політичних та управлінських структур за умов оснащення сучасними інформаційними технологіями. Інформаційна культура має бути спрямована на формування комплексу норм та стандартів, які б забезпечували повне використання достовірного, вичерпного та своєчасного знання у всіх видах людської

діяльності. Основними завданнями органів управління щодо поширення інформаційної культури є дотримання таких принципів, як комплексний підхід до вирішення інформаційних проблем управління, упорядкування інформаційних систем, повага прав особистості, заохочення вільного обміну інформацією, забезпечення безпеки та захисту інформації в комп'ютеризованих системах, урахуванням ергономічної безпеки тощо.

8. Розробляють молодіжну політику. У даний час на державному та регіональному рівні відсутня єдина концепція молодіжної політики, що уповільнює процеси соціалізації, тому актуальною стала суспільна потреба в реалізації інтересів такої численної, неоднорідної соціальної групи, як молодь. Формування і практична реалізація молодіжної політики здійснюється, перш за все, на регіональному рівні. Ефективність регіональної молодіжної політики залежить від ряду складових, у тому числі від соціальних та економічних можливостей і умов регіону, демографічних, етнічних, соціокультурних особливостей, науково-освітнього, адміністративно-управлінського потенціалу, регіональних соціальних традицій і норм.

Усі негаразди побудови конструктивної системи управління процесами соціалізації приховано у його інформаційному забезпеченні. Від якості і сприйняття інформаційного навантаження залежить потенціал регіонального управління.

Передумовою ефективною соціалізації регіональної політики є вдосконалення вимірювання соціального стану, комплексний підхід до оцінки тенденцій, визначення критеріїв, показників, індикаторів ефективності розвитку соціалізації регіонального управління та розробка методичних підстав для підготовки і використання визначеної інформації. Однією з умов соціалізації регіонального управління є наявність інформації, яка відповідає встановленим вимогам та потребам розвитку регіону.

О. Новікова зазначила, що залучення повної та достовірної інформації про економічну і соціальну активність населення, його добробут, безпеку праці та соціально-економічне і пси-

хологічне сприйняття реалій повсякденного життя є значною проблемою для України [5].

Немає стабільного виявлення інформації, яка узагальнює думки та сподівання людини щодо оцінки свого соціально-економічного стану, прогнозування його змін, формування умов розвитку демократизації суспільства, визначення та сприйняття соціальної справедливості, ставлення до громадських організацій. Не враховуються думки населення про власні потреби та гостроту бачення проблем соціально-економічного характеру суспільства при формуванні концепцій, стратегій, програм та ін. Одноразові обстеження соціальних явищ фахівцями соціологічного профілю певною мірою заповнюють вакуум інформації, але зростає потреба в моніторингу джерел соціально-економічних небезпек для людини і суспільства, визначення думок населення про пріоритетні напрями їх подолання [5].

Потреба в підвищенні якості управління, удосконаленні соціальної політики, прагнення до соціального прогресу та людського розвитку, інтеграції в кращі світові соціальні системи у будь-якому разі обумовлює зміни підходів до інформації, методик визначення й оцінки соціальних процесів, що відбуваються у суспільстві. Протягом п'яти років, із 2000 по 2006 р., в Україні реалізовувалися технічний проект Міжнародної організації праці, Програми розвитку ООН в Україні та Держкомстату України «Вимірювання бідності: розробка індикаторів соціально-економічної захищеності населення України». Його метою було на підставі соціологічного опитування «Базова захищеність населення України» здійснити міжнародні порівняння, оцінити стан соціальної захищеності населення та розробити методiku його оцінки. Фахівці Інституту економіки промисловості НАН України (м. Донецьк) протягом усього терміну здійснення проекту були залучені до його реалізації [5].

Вітчизняними науковцями було надано науково-методичні підходи до визначення якості життя населення, що визначають послідовність дій при побудові інтегральних по-

казників. Розрахунок інтегрального показника якості життя є реалізацією прагнення до пошуку й ідентифікації такого єдиного комплексного показника, який би надав можливість спостерігати вимірювання, оцінювати багатовекторність стану життєдіяльності людини та перспективи її розвитку.

Проведені дослідження дозволили системі органів державної статистики проведення соціологічного моніторингу в Україні та її регіонах із проблем соціальної захищеності й соціальної безпеки та формування якісного і комплексного інформаційного забезпечення соціальної політики на державному та регіональному рівнях. Але все це не надає можливість комплексної оцінки розвитку процесів соціалізації в регіоні. Окрім цього, Держкомстат України після закінчення проекту не підтримав запропонований досвід і не запровадив соціологічний моніторинг в Україні з базової захищеності населення на постійній основі. Тому викладені результати оцінки соціальної захищеності з 2000 по 2006 рр., діагностика проблем і небезпек людського розвитку, а також теоретичні і науково-методичні підходи оцінки та вимірювання якості життя тощо [7], які визначають певний рівень просування до гідного життя людини, залишаються незатребуваними та нереалізованими практикою управління у нинішній час через непослідовність запровадження соціологічного моніторингу в регіонах України. Уже декілька років існує інформаційний вакуум щодо соціального стану в регіонах. Протягом 2000-2006 рр. Україна мала значний інформаційний здобуток у сфері соціологічної інформації в регіональному розрізі, яка визначалася потребами міжнародного моніторингу. Правової основи для закріплення у вітчизняній статистиці цих досліджень немає. Тому зникають можливості формування ефективної інформаційної системи оцінки процесів соціалізації в регіоні [5].

Ефективність регіональної політики потребує якісного та своєчасного інформаційного забезпечення, яке сприяє адекватному регіональному управлінню та входженню в міжнародний інформаційний простір. Успішна реалізація стратегії розвитку

кожного регіону і його районів залежить від повноти, достовірності, якості та оперативності інформації про виконання заходів соціально-економічного розвитку. Всебічний аналіз отриманої інформації з використанням сучасних наукових економіко-математичних методів та інформаційних технологій дає можливість отримати порівняльні інтегровані оцінки рівня розвитку регіонів, розробити прогнози на коротко- та довгостроковий періоди, що дозволить сформулювати стратегічні цілі, пріоритетні напрями і сценарії соціально-економічного розвитку регіону і його районів [8].

Усунення цих проблем можливе тільки при організації системи моніторингу соціального та економічного розвитку. Важлива роль моніторингу регіонального розвитку знайшла підтвердження в Постанові Кабінету Міністрів України [9] і у Концепції державної регіональної політики [10].

У 2009 р. Кабінет Міністрів України затвердив Постанову про проведення моніторингу соціально-економічного розвитку з метою визначення оцінки соціально-економічного становища малих міст і селищ, своєчасного виявлення негативних тенденцій їх розвитку та забезпечення прийняття управлінських рішень [11].

Однак, на думку автора, найкращим варіантом для розв'язання проблем соціалізації в регіональному розрізі є розробка ефективної організаційно-методичної схеми моніторингу процесів соціалізації в системі регіонального управління і сполучення результатів моніторингу та традиційної статистичної інформації для аналізу й оцінки рівня збалансованості соціального й економічного розвитку регіону та перспектив соціалізації регіонального управління (див. рисунок).

Реалізація основних завдань моніторингу в цьому напрямі тісно пов'язана із проблемами створення єдиного інформаційного простору соціалізації як на державному, так і регіональному рівнях, розробкою й впровадженням регіональної інформаційної системи, формуванням баз даних про перебіг процесів соціалізації в регіоні.

Рисунок. Організаційно-методична схема моніторингу процесів соціалізації в системі регіонального управління

Якість і достовірність моніторингу залежить від повноти, якості і достовірності інформації про стан розвитку. Це можливо лише у випадку створення єдиного регіонального інформаційного простору, що є сукупністю взаємопов'язаних інформаційних систем (у тому числі ІС-моніторингу) і засобів телекомунікації. Упровадження інформаційних систем і технологій у практику регіонального, районного, міського, територіального (на рівні громади) управління підвищує ефективність розв'язання оперативних, тактичних і стратегічних завдань розвитку територіальних утворень у рамках єдиного інформаційного простору [8].

Основними проблемами інформаційного забезпечення соціалізації регіонального управління можна вважати:

несистематичний характер проведення моніторингу в напрямі соціального розвитку регіонів;

відсутність правової основи для закріплення у вітчизняній статистиці результатів моніторингових досліджень;

недостокалу, неповну і застарілу нормативно-правову базу, що розроблялася без урахування можливостей, які надаються сучасними інформаційними системами та технологіями, оскільки спочатку була орієнтована на обмеження доступу громадян до інформації;

обов'язкове впровадження програм, розроблених фахівцями міністерств і відомств, які часто не відповідають вимогам єдиної територіальної інформаційної системи та потребам соціалізації регіонального управління;

відсутність стандартизації процесів соціалізації;

недостокалість соціально-економічної статистики і звітності відповідно до вимог соціалізації регіонального управління;

невідповідність соціальної статистичної звітності міжнародним стандартам.

Вирішення перелічених проблем є першочерговим завданням у системі регіонального управління України. Потенційні можливості у сфері інформаційного забезпечення є достатньо великими та мають спрямованість на формування новітніх

стандартів інформаційної економіки та інформаційного суспільства.

Висновки. Інформатизація суспільства відбувається в соціальному середовищі, тому процеси соціалізації регіонального управління залежать від ефективної системи інформаційного забезпечення. Прояв різних складових цього процесу перебуває в органічній залежності від технічного базису системи регіонального управління, соціального клімату, що існує в регіоні, від соціальних умов, реальної обстановки, у якій відбувається процес соціалізації. Створення єдиного інформаційного простору та організаційно-методичної схеми моніторингу процесів соціалізації в системі регіонального управління забезпечить застосування ефективних інформаційних технологій, які сприяють економії праці у сфері управління, підвищенню ефективності прийнятих рішень за рахунок доступу до достовірної та повної інформації, її швидкої обробки і негайного доведення прийнятих рішень до всіх зацікавлених осіб, організації вироблення узгоджених рішень у режимі реального часу, доступу широкого кола користувачів до інформації.

Слід зазначити, що процес інформаційного забезпечення соціалізації регіонального управління є наукоємним, трудомістким, фондомістким, потребує залучення великої кількості людських та фінансових ресурсів.

Література

1. Голікова А.П. Регіональна економіка та природокористування: навч. посіб. / А.П. Голіков, О.Г. Дейнека, Л.О. Позднякова, П.О. Черномаз; за ред. А.П. Голікова. – К.: Центр учбової літ., 2009. – 352 с.

2. Іванченко Є.А. Система інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів як альтернатива традиційній економічній освіті [Електронний ресурс] / Є.А. Іванченко // VI Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. «Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України» 25-26 трав. 2009 р. – Режим ресурсу: www.confcontact.com/2009reform.php.

3. Апарина Н. Взаимодействие региональной администрации и бизнеса в процессе использования ресурсов региона / Н. Апарина, М. Курбатова // Вопросы экономики. – 2003. – № 11. – С. 110-119.

4. Шевченко Л.С. Ринок праці в аспекті сучасної парадигми регіонального економічного розвитку / Л.С. Шевченко // Демографія та соціальна економіка. – 2004. – № 1/2. – С. 176-183

5. Новікова О.Ф. Про можливості підвищення якості інформаційного забезпечення соціальної політики з використанням засад соціоекономіки // зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т економіки пром-сті; [редкол.: О.І. Амоша (відп. ред.) та ін.]. – Донецьк: ІЕП, 2010. – С. 5-16.

6. Інформатизація управління соціальними системами: Орг.-правові питання теорії і практики: навч. посіб. / В.Д. Гавловський, Р. А. Калюжний, В. С. Цимбалюк та ін.; за заг. ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калюжного. – К.: МАУП, 2003. – 336 с.

7. Людський потенціал: механізм збереження та розвитку: моногр. / [О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.]; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2008. – 468 с.

8. Менеджмент регіонального розвитку: моногр. / за ред. О.В. Васильєва, К.А. Фісуна; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 375 с.

9. Про затвердження Порядку здійснення моніторингу показників розвитку регіонів, районів, міст республіканського в Автономній Республіці Крим і обласного значення для визнання територій депресивними [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України № 860 від 24.06.2006 р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Концепція державної регіональної політики України [Електронний ресурс]: затверджена Кабінетом Міністрів України 02.07.2008 р., протокол № 32 // Урядовий портал. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/news_article?art_id=142764669&cat_id=35884/.

11. Манн Р.В. Пріоритети розвитку регіональної інноваційної діяльності / Р.В. Манн // Матеріали ІІ міжнар. наук.-практ. конф. «Регіональний розвиток – основа розбудови української держави»: секція 1 «Розвиток державного управління та місцевого самоврядування: стратегії, технології, інновації». – Донецьк: ДонДУУ, 2013. – С. 187-188.

Надійшла до редакції 16.12.2013 р.